ספורנו

פירוש על ספורנו מרב יהודה קובר

(ה) חַג לַה׳ מָחָר. וְלֹא תְעַרְבְּבוּ שִׁמְחָתוֹ[3] בְּאֵל אַחֵר[4].

3. של ה׳ כן ארבע אותיות. 4. ״אלהיך״, אשר זה עתה בנה אפילו מזבח לפניו.

(יט) וַיַּרְא אֶת הָעֵגֶל וּמְחֹלֹת, וַיִּחַר אַף מֹשֶׁה. כְּשֶׁרָאָה שֶׁהָיוּ שְׂמֵחִים בַּקְּלִקּוּל שֶׁעָשׂוּ, כְּעִנְיַן ״כִּי רָעָתֵכִי אָז תַּעֲלֹזִי״ (ירמיה יא, טו)[13], וּכְזֶה הִתְקַצֵּף וְנוֹאַשׁ שֶׁיּוּכַל לְתַקֵּן הַמְעֻוָּת[14] בְּאֹפֶן שֶׁיַּחַזְרוּ לְתַמּוּתָם[15] וְיִהְיוּ רְאוּיִים לְאוֹתָן הַלּוּחוֹת[16].

13. רש״י: כשאתם עוברים עבירה אתם שמחים. 14. רד״ק בירמיה שם: ובמדרש, בשעה שחרב בית המקדש מצאו הקב״ה לאברהם עומד בבית המקדש, ואמר לו ״מה לידידי בביתי״? אמר לו ״על עסקי בני באתי״. אמר לו ״בניך חטאו״... אמר לו ״שמא אם המתנת להם היו חוזרים בתשובה (והשווה פירוש רבינו בענין ״פוקד עון אבות על בנים וכו׳״), אמר לו ״כי רעתיכי אז תעלוזי״... (עכ״ל המדרש). הרי שהשמחה בעשיית העבירה היא המונעת את האפשרות לחזור בתשובה ולתקן את המעוות.

כא

(כא) הֵבֵאתָ עָלָיו חֲטָאָה גְדֹלָה. שֶׁשָּׂמְחוּ בַּקְּלִקּוּל בִּמְחוֹלוֹת[17] מִפְּנֵי שֶׁקִּבַּעְתָּ לָהֶם חַג לְיוֹם הַמָּחֳרָת[18], וְזֶה הוּא רַע מִן הַפֶּשַׁע וְהַמֶּרֶד שֶׁעָשׂוּ בָעֵגֶל; וְעַל זֶה בִּקֵּשׁ רַחֲמִים יוֹתֵר, כְּאָמְרוֹ ״אַתֶּם חֲטָאתֶם חֲטָאָה גְדֹלָה״ (להלן פסוק ל), וְכֵן בִּתְפִלָּתוֹ אָמַר ״אָנָּא חָטָא הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְדֹלָה״ (פסוק לא). וְכֵן בְּסֵדֶר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הִזְכִּיר ״עָוֹן[19] וָפֶשַׁע[20] וְחַטָּאָה״[21] (להלן לד, ז), וְכֵן בִּתְפִלָּתוֹ שָׁם ״וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ״[22] (להלן לד, ט). וְלָכֵן אָמַר: אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּקְהֲלוּ עָלֶיךָ לְהַכְרִיחֲךָ לַעֲשׂוֹת לָהֶם הָעֵגֶל, ״מֶה עָשׂוּ לְךָ״ שֶׁהֵצַרְכְּתָ לִקְבֹּעַ לָהֶם חַג לְיוֹם הַמָּחֳרָת, שֶׁזֹּאת הָיְתָה סִבַּת הַמְּחוֹלוֹת שֶׁעָשׂוּ לְשִׂמְחַת הָעֵגֶל, שֶׁהָיְתָה רָעָה מֵעֲשִׂיָּתוֹ[22א].

17. הרי ש״חטאה גדולה״ היא אותה עבירה בבחינת מעוות לא יוכל לתקון, במקרה דנן עבירה מלאה ומהולה בשמחה. 18. אמנם אהרן אמר להם ״חג לה׳״, ובאמת בבוקר השכימו והקריבו עולות ושלמים לה׳ כמו שתכנן אהרן. אבל אחר כך המשיכו את ה״חג״ לחוג עם העגל וישבו לאכול וכו׳. ואם כן קביעת ה״חג״ ע״י אהרן (אף לש״ש) גרם למעוות שלא יוכל לתקון. 19. מזיד (רבינו שם). 20. מרד במלכות (שם). 21. הכעסה נוספת על המרד (שם), והיא המחולות. 22. מנה אותם בנפרד כי ׳אין נשיאות האחד כנשיאות האחר׳ (ל׳ רבינו שם), והתורה מונה את החטאים מן הקל אל הכבד. 22א. באשר מנע את אפשרות התשובה. לפי זה הטענה העיקרית נגד אהרן, לדעת רבינו, אינה על עצם עשיית העגל, אלא על שנתן להם להגיע לידי מצב של ׳מחולות׳. וצריך עיון קצת בדברי רבינו בפירושו לפסוקים כב־כד, כיצד עונה אהרן על טענה זאת.